

Izdati svaki dan osim nedelje i praznika.
—
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor: 2657 So. Lawndale Ave.
Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave.
Telephone Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Chicago, Ill., ponedeljek, 25. maja (May 25), 1925. STEV.—NUMBER 122
Chicago, Ill., ponedeljek, 25. maja (May 25), 1925. Subscription \$5.00 Yearly
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PREMOGOVNI TRUST JE GESLO PODJETNIKOV

Kakor pošasten oktopus se navaljuje zveza podjetnikov na rudarske družine. Unija mora biti razbita, industrija mehkega premoga pa monopolizirana. Pittsburska družba je zaprla zadnji unijski rov. Podjetniki zasramujejo rudarje, češ da jih bodo ozdravili z lakoto.

Chicago, Ill. (FP).—Poizkus je storjen, da denarni mogotci izstradajo unijske rudarje in obnem stisnejo male podjetnike, da omogočijo svoja velika premogovna podjetja spojit v splošen trust. Industrijo bituminoznega premoga hočejo potrustiti, da bodo po svoje lahko izsiljevali cene za premog ter bodo imeli monopol kot v industriji trdega premoga.

„Črni dijamant“, glasilo premogarskih podjetnikov zopet kliče Morgana, da organizira industrijo mehkega premoga. „Morgan“, pravi, „je s sistematičnim kupovanjem lastnine in kontrole v korporacijah vplival in za 80 odstotkov potrustil antracitno industrijo.“ Ko je imel tako kontrolo, je lahko reguliral produkcijo, dokler ni dosegel visokih cen in ogromnih profitov na visoki kapital bogatih lastnikov.

Financi smatrajo, da je industrija mehkega premoga zdaj zrela za tako spojitve. Paul Wooton v drugem glasilu „Coal Age“ pravi: „Lastninska vrednost premogarstva se je zmanjšala. Med sedanjim depresijo bo še nižja. Spojitve premogarskih družb, ki se pri tako nizki vrednosti rudnikov lahko izvršijo, imajo v trustu toliko lepše priliko za povzdigo.“

Pittsburska premogovna družba, največje podjetje na tem polju, je zaprla zadnji unijski rudnik. Njeni unijski rudniki normalno vstopajo 12,000 rudarjev, ki so zdaj brez dela.

Poteza je storjena, da z izstradanjem prisili kompanija rudarje na predajo. Podpredsednik Dodson je pisal pisma rudarjem in pisaril v lokalne liste. V tem določeno stoji njegova izjava, da je „kompanija sklenila spremeniti razmere“ in da on

misli, da bo mezdna lestvica iz leta 1917 vodila k stalnejšemu delu in višjim zaslužkom. To bi pomenilo znižanje mezd za eno tretjino od sedanje unijske lestvice.

Pittsburski premogarski baroni izražajo presenečenje radi vztrajnosti rudarjev. Zadnja dva meseca je bilo obratovanje po vsem distriktu že tako komaj eno tretjino časa. V preteklem letu pa so imeli rudarji čisto malo več zaposlenosti kakor eno tretjino vsega skupaj. Sotrudnik „Black Diamonda“ upravičeno piše, da se mu zdi čudno, kako da v takih okoliščinah ni več nemirov. Operatorji mislijo, da bi morali rudarji biti prepričani, da je visoka mezdva v rudarski industriji nekaj nepraktičnega ter da bi se jim boljše godilo, če bi imeli manjšo mezdvo, ampak rudarji nečejo, pa nočejo tega zapopasti in verjeti.

Nearavno je pisanje tajnika Pittsburske operatorske zveze. Gledajoč v Ohio z zadovoljstvom trdi, da kompanije napredujejo z zdravljenjem rudarjev z zdravilom lakote. „Ohijski rudarji“, pravi, „stoje v odporu s hrbotom proti steni. Kadar je moč lažen in otroci jokajo glada, ker nimajo zadostne prehrane, je naravno, da se mora nekaj zgoditi. Jasnno se je že pokazalo, da centralno konkurenčno polje ne more uspešno konkurirati neunijskemu premogovnemu polju v Zapadni Virginiji in Kentuckyju.“ Izmed 140 rudnikov v vzhodnem Ohiju jih operira še 50, in mnogi izmed teh samo po en ali dva dni na teden. Načrti za leto so, da bo po vsem Ohiju obratovalo izmed vsaj tri deset jam samo pet. Produkcija v Južnem Ohiju pa je preračunana okoli 13 do 15 odstotkov.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Armada Američanov, ki je romala drugi dan v Kanado na ptičje, je narasla na 110,000.

Ofenziva premogovnega trusta proti rudarjem.

Potomci sužnjedrčev na jugu se bahajo z nizkimi mezdami.

Otroci so sužnji na plantažah. Kuklukkanizem počasi umira.

Meštrovičeva razstava je uspešna.

Rekord vročine in mraza v enem dnevu.

Po svetu.

Amundsenov polet na severni tečaj.

Francozi vrgli ploho bomb iz zraka na Rifjance.

Politična kriza v Belgiji; parlament bo morda razpuščen.

Potres umrtil 500 oseb na Japonskem.

Spopadi med fašisti in socialisti na Dunaju.

Dunaj, 23. maja. — Izlet avstrijskih fašistov, katerih organizacija se imenuje „Hakenkreutz“, v Moedling pri Dunaju, kjer so obiskali grobove v svetovni vojni padlih vojakov, je izval krvave apopade s socialisti pred par dnevi. Dva moža sta bila težko ranjena. Izgredi so bili v predmestju, kjer stanuje večina delavci. Fašisti, ki vedo, da tu prevladujejo socialistični elementi, so pričeli izsilivati, ko s čakali na vlak na postaji v Moedlingu. V bitki, ki je sledila, so pokali revolverji in padale palice. Spopad je končal s tem, da so fašisti pobegnili, ne da bi bili dočakali vlak.

Politična kriza v Belgiji

Parlament bo morda razpuščen. Nobena vlada ne more dobiti večine.

Bruselj, 23. maja. — Vlada, katero je sestavil Van de Vyvere po šesttedenski kabinetski krizi, je bila včeraj strmoglavljena. Nova zbornica ji je izrekla nezaupnico z 98 proti 73 glasovom. Vlada je takoj nato podala ostavko in kralj jo je sprejel.

Situacija v novem belgijskem parlamentu je taka, da ne more nobena stranka imeti večine. Mogoča bi bila le socialistično-liberalna ali socialistično-klerikalna koalicijska, toda socialisti nečejo iti v vlado z nobeno drugo stranko. Danes se govori, da kralj razpusti parlament in razpiše volitve za novo zbornico. Ta korak bi ugajal socialistom, ki upajo iziti iz volitev še močnejši kakor so 5. aprila.

Učenci študirajo ribe pod vodo.

San Francisco, Cal. — Skupina ameriških znanstvenikov se nahaja na otočju Galapagos v Pacifiku, kjer proučavajo ribe in druge živali na dnu morja. Znanstveniki delajo pod vodo v bližini koralnikov nagl, edino na glavi imajo potapljaške čelade s cevjo za zrak in čevlje na nogah. Vsak ima pri sebi železno kletko, v katero se lahko zapre, če pride kakšna nevarna morská žival.

Angleški maršal French umrl.

London, 23. maja. — Maršal French, ki je poveljeval angleški armadi med svetovno vojno, je včeraj umrl. Star je bil 73 let.

110,000 Američanov v Kanadi drugi dan

En sam Američan je bil aretiran in še ta se je upiljal z „munšajnom“, ki ga je prinesel seboj.

Windsor, Ont., Kanada, 23. maja. — Žejne trume še vedno prihajajo čez reko z ameriške strani. Včeraj, drugi dan postavne moče v Ontariju, je prišlo 110,000 Američanov iz Detroita in bližnjih krajev. Kanadčani so kajpada veselili tolikih gostov. Blagajne hotelirjev in restavratov, ki točijo „štiri-pika-štiri“ — tako je kršeno novo 4.4 odstotno pivo — so se napolnile z novimi stotisočaki dolarjev.

Včeraj je bila izvršena prva aretacija pijanega človeka. Aretiran je bil Manfred T. Cooke iz Detroita. Objemal je steber stelnice ob cesti in policaj ga je vprašal, kje stanuje. Mož je dejal, da ne ve. Odpeljan je bil na postajo in policijski sodnik ga je vprašal, če ga je premagalo pivo. Cooke se je potapljaj po žepu. Notri je bila žepna steklenica z žganjem, katero je prinesel seboj iz Detroita. Pivo je imel samo za „pranje“. Sodnik ga je obsodil na \$10 globo.

V splošnem so Windsorčani popolnoma zadovoljni s situacijo. V pivnicah vlada najlepši red in mir. Največji naval se pa pričakuje danes, ki je sobota in čez nedeljo. Hotelirji so pripravili polne kleti piva.

Rekord vročine in mraza v maju.

V 24. urah je temperatura padla s 86 na 37 stopinj. V soboto se je Chicago kuhalo v vročini, v nedeljo je pa padel sneg. Jezero je realno mesto tornada.

Chicago, Ill. — Rekord vročine in mraza, kakšnega še ne pomnijo ljudje meseca maja, je bil dosežen zadnje tri dni. V petek 22. maja je bil rekord vročine. Temperatura je poskočila na 94 stopinj. Naslednji dan v soboto je živo srebro zopet prilezlo na 86. Ob treh popoldne je pa naenkrat bilo konec vročine. Kakor bi odrezal je zapihala mrzla sapa od severa. Temperatura je naglo padala in v nedeljo ob devetih zjutraj je obstala na 37. Tedaj je naletaval sneg med dežjem. Treba je bilo zakuriti ogenj v pečeh.

Nagla izprememba vremena je bila po vsej Misissippi dolini, gor po severozapadu in daleč do vzhodne morske obale. V Clevelandu je temperatura padla na 38 in v New Yorku ni bilo še 50 let tako hladno.

Komaj za las je manjkalo, da se ni iz nagle mešanja mrzlih vetrov z vročim zrakom razvil tornado v soboto zvečer. Radio je dvakrat posvaril Čikažane, naj bodo pripravljeni na najhujše. Res so bile tupatam hude vetrovne vihe, toda Michiganko jezero, ki hladi ozračje nad Chicagom, je preprečilo nesrečo.

Nizka temperatura se je vlekla čez noč v nedeljo in v ponedeljek zjutraj je ležala slana po poljih in vrtovih. Škoda je nedvomno zopet velika.

MODERNISTIČNI PASTOR NAPOVEDUJE ZMAGO.

Cedar Rapids, Iowa. — Dr. Preston Bradley, pastor Ljudske cerkve v Chicagu, je tukaj v razgovoru o tennesijskem protivolucijskem procesu dejal, da je sprejetjem protivolucijskega zakona pogažena največja pravica ameriškega ljudstva — svoboda misli.

„Vsi oni, ki pobijajo evolucijo, bodo propadli. Modernizem v cerkvi in zunaj cerkve bo zmagal,“ je rekel pastor.

Potres poškodoval japonsko mesto.

Osaka, Japonska, 23. maja. — Močan potres je sinoči stresel okrožje Cajinja in zelo poškodoval mesto Tojo-Oka.

OTROCI SO SUŽNJI NA PLANTAŽAH

NA JUGU PODJETNIKI KAR TEKMUJEJO, KDO JIH BO VPSILIL VEČ.

Poseledica tega je velika umrljivost otrok.

New York. — Na tisoče otrok mora v suženstvo na teksaške kmetije, kamor jih pošiljajo vsako leto iz newyorških kakor iz drugih vzgojevalnih zavodov na vzhodu. Na železnice naložijo tisoče malčkov po šest in več let starih in jih potisnejo v severno-zapadne kraje bogatih posestnikov sadovnjakov ali pa na daljni jug bombažnim plantažnikom v Teksasu. Tako je na konferenci v New Yorku obtožila odgojne zavode mrs. Bennett Smith iz Templa, Teksasa, kakor tudi mrs. B. F. Wetmore iz Spokana, Wash.

Otroke zavajajo s tem, da jih adoptirajo bogati posestniki za svoje, v resnici pa ni drugega kakor da jih svobodno lahko izkoriščajo,“ je rekla mrs. Smith. Pri oddajanju otrok nič ne izbira domov, zato največje število otrok pride pod gospodarstvo, katerim morajo suženjsko služiti. Bogati posestniki v državi Washington pošiljajo svoje agente v New York in druga velika mesta na vzhodu, kjer ti naberejo po ubožnicah in javnih zavodih osirotele otroke in jih potem kar na debelo transportirajo na sadovnjake in velika posestva države Washington. Ti brezsrčni izkoriščevalci potem tudi školskih zakonov ne upoštevajo, ker enostavno „adoptiranih“ otrok nečejo poslati v šolo.

Odbor proti odpravi otroškega dela razgalja razmere, v katerih žive siromašni otroci po bombažnih plantažah na jugu. Po šestih okrajih Teksasa so razdeljeni otroci, ki so jih poslali tamkajšnjih plantažnikov pod pretvezo, da jih ti sprejmejo za svoje. Pravzaprav pa odbor ne piše v svoji knjižnici samo radi adoptiranih otrok, temveč o vseh malčkih, zlasti o otrocih zarmorev. Imajo jih „za slučaj potrebe kot pomožne delavce.“ To so otroci od šestega do šestnajstega leta. Ti otroci tvorijo pri obiranju bombaža skoraj polovico delavne moči. Matere neimportiranih otrok tudi delajo na polju vsak dan in še s svojimi otroci težko pridejo v dotiko.

Več kakor polovica otroških delavcev ima manj kakor po dvanajst let. Delajo pa od devet do enajst ur na dan in od 52 do 93 dni v letu. Šolske uprave odstranjajo vsako zapreko glede izkoriščanja, ko dovoljujejo, da plantažniki lahko držijo otroke doma, ko imajo nujno delo. Nujno delo je potem vedno, dokler ga je le kaj. Poročilo odbora pravi, da so življenjske razmere teh otrok vse prej kakor človeške.

Hise najemnikov, zamorcev in stanovanja otrok so borna, absolutno nezadostna za človeška bivališča. Odbor obtožuje lastnike, da so oni tega krivi. Kolibe so sicer še precej druga od druge, ampak v nji so stanovniki tako natlačeni, da ne more biti govora o kakih zdravstveni varnosti. Prilike nimajo družine, da bi vsaj same posadile kaj zelenjave, tako se morajo preživljati največ s konzervami in presušeni mesom. Blago pa kupujejo največ na upanje, zato je njih preživljanje večinoma odvisno od pridelka, ki ga imajo. Hrana je nezadostna, matere tudi nimajo časa, da bi jo pripravile, ker morajo delati na polju.

Umrljivost je visoka. Nad 35 odstotkov vseh oseb je bilo bolnih lanske leto, odstotek bolnih mater je bil največji. Zamorci so bili še bolj prizadeti kot belopolti. Umrljivost pa je največja med otroci.

New York, N. Y., 23. maja. — Sinoči je prišla nepotrjena vest iz Osla, da je Amundsen došel na severni tečaj dne 21. maja zvečer in anektiral tečaj v imenu norveškega kralja. Vest je prišla po radiju.

Druga vest iz Londona, ki tudi ni še potrjena, se glasi, da je polarna ekspedicija srečno dospela na svoj cilj. Nato ni prišlo nobeno drugo poročilo.

Oslo, Norveška, 23. maja. — Roald Amundsen in njegova ekspedicija na dveh letalih, ki je v četrtek popoldne poletela na severni tečaj, je izginila v arktiku. Od ure, ko sta letala s šestimi močimi poleteli iz King's Baya na Spitzbergenu, ni od njih nobene vesti. Letali bi se morali vrniti v King's Bay v 24. urah. Polet je bil preračunan na osem ur tja in osem ur nazaj, osem ur je pa bilo odmerjenih za opazovanje in počitek.

Vreme za polet je bilo zelo idealno. Člani ekspedicije so se dobro preskrbeli s toplo obleko in odejami za slučaj, da so primorani taboriti na ledu. Vzel so dovolj živil in goriva. Tovor na obema letalima je tehtal 6000 funtov, kar je menda rekord. Letali sta bili v najboljšem redu. Amundsen je nalašč aranžiral dvojce letal za slučaj, da se eno pokvari, ostane drugo.

Francoška ofenziva v Maroku

Francija je poslala 120 letal z bombami nad Rifjance. Vlada bo zahtevala kredit za nadaljevanje vojne.

Pariz, 23. maja. — Vojni minister poroča o uspešnem poteku francoske ofenzive v Maroku. Ofenziva se je začela v petek zjutraj, ko so prišle sveže francoske čete na fronto. Najprej je bilo silovito topniško obstreljevanje rifjanskih pozicij. S topničarji je sodelovala flota 120 letal, ki je deževala bombe na sovražnika. Nato je napadla pehota, ki sestoji večidel iz senegalskih zamorcev. Napadajoče čete so prodrele precej daleč v sovražno fronto. Bitka še ni končana, ko je bilo objavljeno to poročilo.

Vlada je danes zaključila, da bo v ponedeljek zahtevala 30 milijonov frankov kredita za izvršitev maročanske vojne kampanje. Zahteva prinese vladno krizo. Socialisti so proti vojni v Maroku. Palmirova vlada nedvomno pade, razen če sklene zvezo z nacionalnim blokom.

Kreditni sistem je najhujše zlo za delavce na plantažah in najemnike. Zlasti od najemnikov računajo trgovci visoke obresti. Radi ignorance mnogi niti ne vedo, koliko znašajo njih dolгови. Pri vsej tej revščini pa imenitno uspevajo bankirji in trgovci ter veleposestniki, na katere tudi pada vsa krivda nepopisnega izkoriščanja.

Amundsen in Ellsworth na severnem tečaju

Norvežan in njegov ameriški tovariš sta se zadržala na vrhu zemlje.

Oslo, Norveška, 24. maja. — Uradnega poročila iz Spitzbergena o povratku Amundsena in njegovih letalcev, ki so v četrtek poleteli na severni tečaj, še danes ni bilo.

New York, 23. maja. — Danes zjutraj še ni bilo od nikoder zanesljivega poročila o izidu poleta Amundsen-Ellsworthove polarne ekspedicije na severni tečaj. Na podlagi programa, ki ga je naredila ekspedicija, bi se morali letali vrniti v King's Bay, Spitzbergen, že včeraj popoldne, toda do zdaj še ni glasu o povratku. Ekspedicija nima brezličnega brzojava in prvo poročilo od Amundsena samega mora priti iz King's Baya ali katere druge točke v polarnem pasu, kjer je brzojavna postaja. Kaj je zadržalo letalce več ko 12 ur, je torej še uganka.

New York, N. Y., 23. maja. — Sinoči je prišla nepotrjena vest iz Osla, da je Amundsen došel na severni tečaj dne 21. maja zvečer in anektiral tečaj v imenu norveškega kralja. Vest je prišla po radiju.

Druga vest iz Londona, ki tudi ni še potrjena, se glasi, da je polarna ekspedicija srečno dospela na svoj cilj. Nato ni prišlo nobeno drugo poročilo.

Oslo, Norveška, 23. maja. — Roald Amundsen in njegova ekspedicija na dveh letalih, ki je v četrtek popoldne poletela na severni tečaj, je izginila v arktiku. Od ure, ko sta letala s šestimi močimi poleteli iz King's Baya na Spitzbergenu, ni od njih nobene vesti. Letali bi se morali vrniti v King's Bay v 24. urah. Polet je bil preračunan na osem ur tja in osem ur nazaj, osem ur je pa bilo odmerjenih za opazovanje in počitek.

Vreme za polet je bilo zelo idealno. Člani ekspedicije so se dobro preskrbeli s toplo obleko in odejami za slučaj, da so primorani taboriti na ledu. Vzel so dovolj živil in goriva. Tovor na obema letalima je tehtal 6000 funtov, kar je menda rekord. Letali sta bili v najboljšem redu. Amundsen je nalašč aranžiral dvojce letal za slučaj, da se eno pokvari, ostane drugo.

Francoška ofenziva v Maroku

Francija je poslala 120 letal z bombami nad Rifjance. Vlada bo zahtevala kredit za nadaljevanje vojne.

Pariz, 23. maja. — Vojni minister poroča o uspešnem poteku francoske ofenzive v Maroku. Ofenziva se je začela v petek zjutraj, ko so prišle sveže francoske čete na fronto. Najprej je bilo silovito topniško obstreljevanje rifjanskih pozicij. S topničarji je sodelovala flota 120 letal, ki je deževala bombe na sovražnika. Nato je napadla pehota, ki sestoji večidel iz senegalskih zamorcev. Napadajoče čete so prodrele precej daleč v sovražno fronto. Bitka še ni končana, ko je bilo objavljeno to poročilo.

Vlada je danes zaključila, da bo v ponedeljek zahtevala 30 milijonov frankov kredita za izvršitev maročanske vojne kampanje. Zahteva prinese vladno krizo. Socialisti so proti vojni v Maroku. Palmirova vlada nedvomno pade, razen če sklene zvezo z nacionalnim blokom.

Kreditni sistem je najhujše zlo za delavce na plantažah in najemnike. Zlasti od najemnikov računajo trgovci visoke obresti. Radi ignorance mnogi niti ne vedo, koliko znašajo njih dolгови. Pri vsej tej revščini pa imenitno uspevajo bankirji in trgovci ter veleposestniki, na katere tudi pada vsa krivda nepopisnega izkoriščanja.

KRALJI NA JUGU SE BAHAJO Z NIZKIMI MEZDAMI

Potomci sužnjedrčev se odprto ponašajo z odprto delavnico in najgršo reakcijo. V južnih državah so najnižje mezdve v Ameriki, delavnik v bombažnih tovarnah je pa 60 ur s tednu.

New York, N. Y. — (FP. Poroča Esther Lowell.) — Paradiž odprte delavnice v ameriških južnih državah je zdaj razstavljen v Southern Exposition. Tovarnarji, železniški kralji, zemljiščni trgovci in drugi, ki so razstavili svoje stvari in delajo na razstavi reklamo za svoj business, se odprto bahajo, da slavnostno stojijo stotine Američane, pohlevne delavce, nizke mezdve in hvaležno pomanjkanje „business morečih“ delavskih zakonov.

V tiskovinah Georgia Railway & Power kompanije se čita sledeča baharija: „Zakoni države Georgije dopuščajo 60 ur dela v tednu v bombažnih tovarnah. Moški, ženske in otroci od 16. leta lahko delajo ponoči. Naša zbornica ne ovira podjetnikov z morečimi delavskimi zakoni“. Lepa samohvala južnjaških kapitalistov, potomcev nekdanjih sužnjedrčev, kaj?

Razstavljevalci delajo očitno reklamo z nizkimi mezdami v njihovih tovarnah v svrhu, da privabijo kapital s severa na jug. Strojniki prejema \$24.-80, električarji \$35, strojevodje \$18, kurjači \$10, prednikarji \$12.18 in navadni delavci \$9 na teden.

Najnižje tedenske plače so v Georgiji. Tamkaj izkoriščajo tudi otroke, da je groza. Otroci modškega spola prejema \$3 do 14. leta, \$3 do \$6 od 14. do 16. leta in \$5 do \$10 po 16. letu; deklice od 14. leta dobivajo \$3, od 14. do 16. leta \$4 in \$5 po 16. letu.

Ni čuda, da je Georgia glasovala proti amendentu za omejitev otroškega dela!

Georgijska železniška družba se tudi ponaša, da tovarniški delavci v severni Georgiji prihajajo z Blue Ridge hribov, kjer so „še od mladega vajeni trdega dela in vsled tega lahko opravljajo težka dela ter so zadovoljni z majhno odškodnino“.

Alabama se baha na razstavi, da v njenem delavstvu prevladuje anglo-saška kri. Zamoreci, ki večidel delajo v jeklarnah, so tudi „precej utrjeni v amerikanizmu“ in vsled tega ne vplivajo nanje tiste „razdirajoče sile“, ki so nekaj vsakdanjega med tujezemskim elementom v severnih državah.

Trgovska zbornica iz Atlante ima v svojem paviljonu napis: „Atlanta je mesto odprte delavnice“.

Birmingham se baha, da so ondote jeklarne povečale produkcijo iz jeklarske stavke leta 1919.

Drugi napis na paviljonu reakcijske častniške organizacije iz Baltimora se glasi: „Mi hočemo, da se izvajajo zakoni da zadnje pike. To je edina rešitev dežele pred socialističnim, boljševidnim in anarhističnim duhom, ki se je pojavil v Ameriki“.

Cikaški muzej je dobil nove dinozavrove kosti.

Chicago. — Field muzej je danes bogatejši za novo zbirko fosilov, ki so prišli iz Argentine. Med temi fosili — katere so postavili v oddelku geologije — je tudi ogromna bedrna kost dinozavra. Kost je 6 čevljev in 7 palcev visoka in tehta 930 funtov. Kuščarica, ki je imela to kost, je morala biti 90 čevljev dolga in tehtala je 25 ton.

VREME.

Chicago in okolica: V torek jasno. Severnovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 44, najnižja 37.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zastopnik države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicerone \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepu n. pr. (April 30-1925) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo prosimo, da se vam ne ustavi list.

UVEDITE PROHIBICIJO DO SKRAJNOSTI, ALI PA SPREMEMILNOST POSTAVO!

Besede senatorja James E. Watsona, ki je član odbora za preiskavo razmer v davčnem uradu, se dajo tolmačiti, da ima Coolidgeva administracija v svojem programu uvesti prohibicijo do skrajnosti, da bo ljudstvo izvedelo, kaj prohibicija pomeni. On meni, ako ljudstvo ni zadovoljno, tedaj bo zahtevalo, da se uravna, ali pa popolnoma odpravi.

Povedano je bilo že parkrat, da ljudstvo nima ničesar proti osemnajstemu amandamentu. Ljudstvo ne želi, da se saluni vrnejo še kdaj v stari formi. Ampak ljudstvo tudi ni nikdar pričakovalo, ko je bil sprejet osemnajsti amandament k ustavi, da bo sprejeta tudi Volsteadova postava.

Gibanje za odpravo te postave je pričelo, ko je bila sprejeta. Dvoma ni prav nobenega, da ljudstvo ni za Volsteadovo postavu.

Ljudstvo tudi nima denarja, da bi kupovalo žganje, ki se vtihotaplja iz tujezemstva v Združene države. Ljudje, ki delajo v industriji in na polju, ne morejo kupovati tega tihotapskega žganja, ker je predrago. Ako bo Coolidgeva administracija res uvedla prohibicijo do skrajnosti, tedaj ne bo prizadeto delavno ljudstvo, ker to ljudstvo se je moralo že zdavnaj odreči dragim opojnim pijačam. Ampak prizadeti bodo bizniški krogi, ki lahko plačujejo cene za opojne pijače, ki jih zahtevajo tihotapci.

Precej so zakrivil ti krogi, da je bila sprejeta Volsteadova postava in če jih bo zdaj zadela ta postava z vso strogostjo, bodo le občutili, kar so mislili, da zadene le delovno ljudstvo.

Popolnoma prav je, da vsi občutijo prohibicijo. Kajti dokler je okuševalo le delavno ljudstvo, se ne bo najbrž ničesar podvzelo za odpravo prohibicije.

Kleti bogatinov postajajo tudi precej prazne. In če se vstavi tihotapsko uvažanje opojnih pijač v Združene države, se bodo te kleti kmalu posušile. In kadar se to zgodi, bodo bogatini najglasneje kričali, da je treba preklicati Volsteadovo postavu. Mogoče pojdejo še dalje in bodo zahtevali amandiranje 18. amandamenta.

MONARHISTI IN NACIJONALISTI V NEMČIJI IZIGRALI PRVO POTEZO.

Hindenburg se še ni ogrel na svojem predsedniškem sedežu, ko so monarhisti in nacijonalisti pokazali, kaj vidijo v Hindenburgovi izvolitvi in v kakšne namene jo mislijo izrabiti.

Grof Westarp, vodja monarhistov in nacijonalistov, je zahteval v nemškem državnem zboru, da se revidira weimarska ustava v tem smislu, da se predsedniku podeli več moči. Dokler je bil predsednik Ebert, niso take zahteve nacijonalistom in monarhistom prišle še v sanjah na misel.

Ta zahteva pomeni, ako bo priznana, da je storjen prvi korak za povratek v monarhijo.

Grof je povedal odprto, da izvolitev Hindenburga predsednika Nemške republike ne pomeni, da monarhisti odobravajo republikansko-demokratski parlamentarni sistem. Z drugimi besedami to pomeni, da so nacijonalisti in monarhisti za monarhijo. In da se ne bo očitalo Hindenburgu, da je prelomil prisego, je treba podeliti njemu več moči.

Zdaj so monarhisti in nacijonalisti še pohlevni. Ampak koliko časa bo trajalo, da bodo skušali svoj cilj doseči z amandamenti k ustavi in da se ne poslužijo sile?

Njih nestrpnost govori, da ne dolgo. Kadar se bodo prepričali, da ne morejo usresničiti svojih želj z ustavnimi amandamenti, se bodo poslužili drugih sredstev in potov, da jih dosežejo.

Socialisti v Nemčiji vidijo nevarnost, ki prihaja in so pričeli po tem spoznanju uravnavati svojo taktiko.

Prav lahko se dogodi, da pride v Nemčiji že v kratkem do ostre politične krize, ako bodo monarhisti in nacijonalisti napenjali preveč struno. Ako je precejšnji del ljudstva pozabil, kaj je pretrpel zaradi kajzerja, njegovih svetovalcev in z monarhističnim duhom prepojenih nemških kapitalistov, socialisti niso tega pozabili.

SLIKE IZ NASELDIN

Detroit, Mich. — Poročal sem že v Prosveti, da se bo vršila veselica z dramsko predstavo, petjem in plesom, kar je priredil slovenski socialistični klub št. 114 J. S. Z. v Hrvaškem domu na Kirby ave. E. v nedeljo dne 10. maja. Poset je bil mnogobrojen, večji kot navadno pri takih prireditvah. Program se je začel izvajati bolj pozno zvečer, kot je bilo napovedano na letakih, ker je ravno malo prej padel dež in se je ljudstvo nekoliko zakasnilo.

Prvo točko programa je izvršilo povabljen pevski in dramsko društvo "Ljubljanski vrh" s svojimi številnimi pevci in pevskami, ki so krasno zapeli prvo slovensko in potem hrvaško pesem. Z njimi pojejo tudi braço Hrvati. Zboru se v imenu kluba št. 114 najiskrenejše zahvalim, ker nam je pomagal, da smo program toliko bolje izpolnili, udeležence pa razveselili s milim petjem, kakoršnega ne alisimo pogosto. Upam, da trud, ki so ga žrtvovali pri tej prireditvi, bo o priliki z naše strani povrnjen. Ljudstvo že zna samo ceniti svojo slovensko pesem ter upam, da je zbor s tem nastopom dal občinstvu večjo željo, kmalu zopet slišati kje na planem ali v dvorani.

Druga točka programa je bila burka "Španska muha" v treh dejanjih. Igra je čitateljem že tako znana. Reči moram, da človeka spravi v smeh, zato je umljivo, zakaj so se nekateri neprehoma smejali, česar ne vidim v tolikem obsegu pri drugih podobnih prilikah.

Iz mnogih ust sem slišal, da tako zabavne in poučne igre še ni videla slovenska javnost v Detroitu v dvanajstih letih. Tudi taki, ki so bili že diletanti drugod, so dali priznanje igralcem, ki so šele prvič nastopili na odru. Nedostaki se kajpada pripetijo pri takih slučajih, kar pa, menim, da se jim osebno pove, kakor da bi se spravljali v liste na boben. Šele začetnik ne sme nič očitati, temveč dobrodušno svetovati, kako bi bilo bolje, ker sicer tak, ki se žrtvuje s prevzetjem vloge, izgubi še tisto veselje do sodelovanja. Vem iz prepričanja, da se nekateri tega boje, a gre pa vsem hvala do zadnjega diletanta, da so po kratkem času učenja igre tako dobro izvršili. Najvažnejša vloga, ki je bila ključ do uspeha, je bila ona Franka Kuhovskija, kateri je predstavljal Ludvika Ceka. Tudi sam Cekin ne bi povzročil več smeha kot on.

Napolnjena dvorana občinstva je bila dokaz, da se ljudstvo rado udeležilo slovenskih dramskih priredb. Tudi tihoča po dvorani je pričala, da so udeleženci vstopljeni v izvajanje igre. In ko so se začeli smejati so bili tudi enota.

Torej vsem, ki ste se udeležili iskrena hvala v imenu kluba št. 114. Z obilnim posetom ste prvič razveselili pevce in take diletante igre "Španska muha". Obdarili ste jih tudi s pogumom, da v bodoče skušajo prirediti kaj izbranega. Za gostoljubnost se še naprej priporoča publikijski odsek. — Thos. Petrich.

Clymer, Pa. — Pri rudniku Lucerne smo imeli unijo U. M. W. od leta 1915 B. R. in P. Co. pa je zaprla rov že julija 1924 in ga odprla dne 16. aprila t. l. pod plačilno lestvico iz leta 1917. Kompanija je dobila stavkokaže in delat sta šla tudi Peter Škof, predsednik društva št. 290 v Homer Cityju in njegov kom Frank Lukšič, tudi član društva št. 290 S. N. P. J. Drugi bratje istega ruštva so pa na stavki, borijo se za boljši in večji košek kruha, katerega jim hoče odtrgati brezvestna kompanija.

Člani društva št. 290 kakor društva št. 519 protestiramo proti takemu početju, kakor tudi pravila S. N. P. J. kaj takega ne dopuščajo. Proti kršiteljem je treba postopati po pravilih. Ista člana pripadajo tudi K. H. Z., Peter Škof je tajnik odseka št. 274, a Frank Lukšič tudi v odboru. Oba čitata Prosveto in Zvezdnica.

Leta 1922, ko je bila generalna rudarska stavka je Peter Škof vsakega preziral, kdor je stavkokažil. Sedaj sam to dela.

Kdor gre na roko podjetnikom, medtem ko njegovi sodelavci in tovariši stavkajo, postane s tem sluga izkoriščevalcev. Vse pripovedovanja, da verjame v socializem nič ne pomagajo,

če pa tudi z dejanji ne pokaže, da je zavezen. Omenjeni je rekel na zabavi društva S. N. P. J., da je borec delavskega razreda ter da redno čita delavske časopise. — J. Dobrenič.

DRŽAVLJANSKA VOJNA NA BOLGARSKEM.

Na Bolgarskem so razmere zelo burne. Prve vesti po veliki noči so poročale, da je bil izvršen na kralja atentat, ki pa ni uspel. Kmalu nato je bil ubit neki general. Ko so ga 16. aprila hoteli svečano pokopati, je eksplodiral med cerkvenimi pogrebnimi obredi v cerkvi sv. Nedelje peklenški stroj, ki je imel strahovit učinek, tako strahovit, da ga imenujejo največji atentat v zgodovini: okoli 150 mrtvih in nad 20 ranjenih. V cerkvi so bili zbrani najvišji državni dostojanstveniki, zato jih je ta atentat precej pokopal.

Kakšni vzroki so povzročili te dogodke? To je mogoče razumeti le iz zgodovine poslednjih let. Po nesrečni vojni je prišlo tudi na Bolgarskem do prevrata. Kralja Ferdinanda so pregnali, na površje pa so prišli kmetje, ki tvorijo na Bolgarskem kot v Jugoslaviji večino prebivalstva. Vodili jih je tolikokrat imenovani Stamboljski. Ta kmetjska vlada je storila mnogo dobrega, v mnogih ozirih pa je izzivala odpor mestnega prebivalstva, tudi industrijskega in obrtnega proletariata, katerega bi sicer lahko pridobila za svoje zaveznike. Tudi Stamboljski je bil diktator, ustanovil je diktatorsko deželo nad mesti. Ker je pa vladal diktatorsko, ni mogel skrbeti za primerno izobrazbo svojih pristavev in tako je mogoče razumeti, da se je meščanom posrečilo a pučem strmoglaviti njegovo vlado. Važno pri tem je tudi to, da so vodili revolucijo proti njemu bivši oficirji, ki so pridobili na svojo stran tudi vojsko, kolikor jo je še ostalo pod orožjem.

To se je zgodilo 9. junija 1923. Zavladale so takrat navidez vse opozicijske stranke, a faktično moč je imel v rokah vendar veliki kapital. V vlado je prišel sedanji ministrski predsednik celo socialist! Skraja si je novi režim nadeval demokratsko masko, a vedno bolj jasno se je odkrivala za njim profitaželjna buržoazija, ki je vladala zdaj iz mesta nad deželo še z veliko strašnejšimi sredstvi kakor prej Stamboljski. Ječe so se polnile, jetniki so "umirali", na "begu" so jih postrelili, vrstili so se s atentati, skoraj vsak teden je bilo nekaj ljudi umorjenih. Celo v inozemstvu begunci niso bili varni. Bivšega ministra v vladi Stamboljskega — Daskalova je bil neki plačanec v Pragi umorjen, umorjen je bil vodja makedonskih upornikov Todorov, kmalu nato neki drugi v Milanu itd. Nad 8000 ljudi je poginilo, Bolgarija se je lahko postavila v eno vrsto z Mussolinijev Italijo in Horthyjevo Madjarsko.

Jasno je, da je taka reakcija rodila odpor, že septembra 1923 je prišlo do precejšnjih praak, a vlada je v krvi udušila upor. Novembra so bile volitve, ki so prinesle vladi seveda "zmago", to se pravi velikansko večino poslancev, a kljub temu se je opozicija stalno širila; ostalo je še precej pristašev Stamboljskega, potem komunistov, socialistov, prešli kmalu v opozicijo in še nekaj liberalnih demokratov. Vlada je morala iskati neke opore in zato se je zvezala z oficirsko ligo in makedonskimi vstaji, uradni vladni in neuradni fašistovski teror pa je divjal svobodno. To so bile seveda rodovitne tla za moskovsko internacionalo. Njen vpliv je postal precej očit. Troekij je v neki svoji knjigi priznal, da naj bi bila revolucija na Bolgarskem signal za revolucijo v Nemčiji.

Pa kakor se je ponesrečil upor meseca septembra 1923, tako tudi sedanji doselej ni pokazal posebnega uspeha, kajti armada ima v rokah vlado, in sicer trdno zvišati za 3000 mož; za toliko je dobila dovoljenje od zapadnih velelaj, a ni treba da bi rekla pri številu 3000; stoji, nobenega več! Sedanji upor je bil doselej po številu žrtev velik: naenkrat okoli 150 mrtvih — a tudi vlada se je maščevala; poročajo, da je v zaporih zopet par tisoč novih jetnikov, proglasila je obsedno stanje in po vojnem pravu jih sedaj streljajo vsako noč kakor zajce.

Nevarno se je zamajalo. A pravega uspeha ne bo, ne more biti. Ljudstvo je — kakor se zdi — sito uporov in revolt in krvi, kajti doselej je bilo slišati samo o bojih, ki so se vršili v glavnem mestu v Sofiji, dežela ne sodeluje v masah in organizirano. A tudi vlada ne bo imela uspeha, ne more imeti, njena lastna sredstva jo bodo pokončala. Rešitev je v pravi proletarski demokraciji, ki zagotavlja slehernemu članu družbe del sodoščevanja v vsem: v razdelitvi in izpolnjevanju pravic in dolžnosti.

Povratniki v Združene države, ki niso izpolnili vojne obveznosti v domovini.

V konkretnem slučaju nekega povratnika, ki je bil odšel v domovino in se hotel vrniti v teku šestih mesecev, pa je bil zadržan, da izpolni vojno obveznost, je ameriški konzulat v Zagrebu dal izseljenišnemu komisarijatu sledeče obvestilo:

"Kakor se vidi, je prosilec zahteval vizum izven kvote kot povratnik, ki se vrača v svoje stalno bivališče v Združene države, in ta prošnja se je ugodno zvela v obzir pod pogojem, da mu oblasti SHS prej odobre potni list za odhod iz dežele. Sedaj pa prihaja na dan, da bo prosilec tukaj zadržan, dokler ne izpolni vojne obveznosti kraljevine SHS. Vprašanje nastaja, ali bo prosilec dobil vizum izven kvote kot povratnik, kadar zadosti tej dolžnosti.

"Končna in obvezna obljuba se v tem slučaju ne more dati, zakaj preden zadosti prosilec vojaški dolžnosti, lahko nastanejo izpremembe v doseljeniškem zakonu ali pa dobi konzulat posebna navodila za podobne slučaje. Toda, kakor sedaj tolmačim stvar, sem pripravljen javiti, da bo prosilec dobil vizum izven kvote, toda podvržen bo predpisom, ki se tičejo povratnikov, kadar se vračajo v Združene države po preteku šestih mesecev, in zadovoljiti bo moral priseljeniške oblasti v New Yorku glede na svoj status kot izvenkvotni priseljenec." — Priseljeniški komisar S. H. S.

Vesti iz Jugoslavije

Morilec Alič pride pred ljubljansko poroto. — Kakor smo že svedobno poročali, je posestnikov sin J. Alič iz Ločnice nad Škofjo Loko, naščuvan od svoje ljubimke Marije Krekove, pred dvema letoma iz zasede ustrelil njeno moža, posestnika na Govejku. Kmalu po umoru je pobegnil v Italijo, kjer je živel po gozdovih kot drvar. Italijanske oblasti so Aliča izročile in pride baje že v prihodnjem zasedanju pred ljubljansko poroto. Marija Krekova je bila, kakor znano, zaradi sokrivde pri umoru, obsojena na dvaletno let ječe in se nahaja v ženski kaznilnici v Begunjah.

Umrli v Ljubljani. — Marija Štor, žena umirovlj. železn. sprevoznika, 80 let. — Ivan Kosič, sin tovarn. delavca, 5 dni. — Albin Schweitzer, bivši čevljar, 45 let. — Viljem Eberl, novorojenček trgovskega sodruidnika. — Neža Oražem, služkinja, 32 let. — Marija Rozman, dninarjeva žena, 40 let.

Tragična smrt motociklista. — Dne 26. aprila je pridiral po Koroski cesti v Mariboru z motornim kolesom na Glavni trg neki Anton Strašnik. Na vogalu v Stolno ulico je zadel ob trotoar in se prekučnil. Pri tem je dobil tako težke poškodbe, da jim je podlegel v mariborski bolnici.

Tudi mariborski klerikali se bodo posrbili. — Med direktivami rimskim romarjem sporoča tudi mariborski vodja romarjev dr. Jerovšek, da dobivajo izletnični potne liste pri "srezkih poglavarstvih". Doselej je "Straža" dosledno rabila izraz okrajna glavarstva.

Električni tok je ubil v St. Janžu na Dravskem polju nekega hlapca, ki je pasal živino in splezal na drog daljnovođa. Ko se je dotaknil voda, je padel mrtev na tla. Roko je imel popolnoma ožgano.

Ali želiš znati pravilno pisati čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Kajževna matica S. N. P. J.

ZARKOMET

George v vica.

G. Trunk ne verjame, da je dogodek št. 62 resničen. On ne verjame, da je duhoven v Braziliji rekel, da je nepotrebno maševati za mrtve ljudi. Katoliški duhoven ne more reči tega, ker veruje v vice.

Res? Veruje? Oficijsko, da! To je služba in kruh. Kaj pa, če bi se g. Trunk in njegov dober prijatelj srečala privatno in malo pokramljala med štirimi očmi, zaupno? Ali ne bi George priznal Tonetu: Eh, saj veš kako je! Tako in tako... Svet je tak in mi smo taki —?

To se je že zgodilo. Govoril sem s slovenskim duhovnikom, ki je danes že mrtev. Nisva bila bogvekakšna prijatelja, toda dobra znanca. Večkrat sva debatirala o socialnih in verskih vprašanjih. Nekoč sem ga vprašal — ali res verjameš, kar pridiga ljudem? Zamahnil je z roko in dejal: Eh, saj veš kako je! — Nato je molčal in jaz tudi. Dobro sem ga razumel. In takih je dasti med vami, g. Trunk.

Se nekaj. Kako pa duhoven ve, da je duša, za katero mašuje, ravno v vica? S čim je opravičena presumpcija, da je vsaka duša v vica? Ali ni tako maševanje gola špekulacija? Ali je poštena?

Naš rekord.

Chicago ima na vesti največ umorov v prejšnjem letu. Slab rekord, bogami. Toda stojmo in pogledimo! Chicago je prvo irsko mesto, sedmo poljsko, deveto italijansko, deseto židovsko in petnajsto jugoslovansko mesto na svetu. Mi smo mednarodno mesto! Po veri smo močno katoliško, v politiki pa jako dobro demokratično mesto. Socialističnega župana in boljše policijske do danes še nismo imeli, hvalabogu! Zato pa imamo rekord, bi hekey!

Konec milijonarja.

Dragi Zarkomet! Posveti na 160. cesto, kornar Saranak, k našemu milijonarju. Mož je nena doma zbolel na možni in zdaj si mora siromak hoditi zdraviti vsa dan po osem ur kakor navaden delavec. Preklicani Rozinov Jakc mu je zadnji teden spet odnesel \$500. To niso mačkine solze. Zato je mož obolel. No, spirizem ga že ozdravi. — Iz rdečega Collinwooda, O.

Amerikanizem.

V čikaških listih se pripravljajo Nemci in Poljaki o "Gdanskem koridorju" ter Hrvatje in Srbi o Meštovičevi narodnosti.

Pertinentna vprašanja.

Ako mož in žena delata in svoji plači razdelita na tri dele: en del vzame mož za vse, kar on potrebuje, drugi del vzame žena za vse, kar ona potrebuje, tretji del pa gre v banko — koliko gre v banko?

Nesreča v sreči.

Čenjeni Zarkomet! V patrov krpetini vidimo, da je naša sveta Mica odračunala slednje obresti škofu. Hura za našo sveto Mico, v nebo vzeto, ki ni več dolžna škofu! Toda čudno. Kelektorji nočejo verjeti, kar piše krpetina in še vedno beračijo dolarje. Zelja naroda je, da se drže besede, ki pride iz ust maziljenih varuhov. — Ultravijolični žarki Collinwooda, O.

Dobre farne so na prodaj.

V tistih časih, ko še ni bilo eroplanov, so angeli letali po zraku. Letali so in prenašali hišice in podobe iz kraja v kraj. To je bilo pošteno in prav za tiste čase, ko še ni bilo eroplanov.

So pa ljudje, ki še danes žive v tistih časih. Rajši imajo angela kot eroplane. Tako n. pr. je Kazimir te dni najel angela, da so prenesli Mater Božjo na Brezjah v Lemont, Ill. Ne rečem, da je to tatvina ali kaj grgega. O tem naj sodijo paragrafarji. Grdo je to, ker že imamo dobre eroplane!

Dogodek št. 80.

Leta 1888, je v naši fari umrl neki tesar. Zapustil je ženo in osem otrok. Žena je šla k župniku in vprašala koliko zahteva za pogreb. Rekel je, da osem goldinarjev. "Kje naj vzamem osem goldinarjev na slavo samo 10 krajcmarjev na dan?" je zastokala vdova. "Pa pojdi beračiti!" je odgovoril župnik. — P. S., West Allis, Wis. K. T. E.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Delavska banka je obhajala dveletnico.

New York.—Po dveh letih obstanka je Federation banka v New Yorku pomnožila svojo glavnico na \$11,000,000 od začetnega pol milijona. Pri obletnici je prišlo mnogo častitk, pismo tudi od Coolidge in Mellona. Znamenito je, kaj je pisal Coolidge: "Amerike ne lasuje in kontrolira mala skupina bogatih ljudi, ki jemljejo zaslužke od ubogih." Nekaj aličnega je zapel tudi Mellon, zakladniški tajnik Združenih držav: "Institucije, kakor je Federation banka v New Yorku, doprinašajo do kaz, da se povprečni mož in žena učita, kako potrebno je hraniti in spravljati kapital. . ."

Krojaška organizacija na pohodu.

New York.—Krojaška organizacija je sklenila uvesti obsežno kampanjo, kakor je še ni dosedaj. Vse članstvo je poklicano na delo, da mora biti meseca junija v New Yorku kakor po mnogih drugih mestih vse delavstvo krojaške stroke organizirano.

Zmagovita stavka.

Vancouver, B. C. — Tesarji, ki so stavkali tri dni, so izvojevali 50c dnevnega povška. Zdaj imajo \$7.

Stavka troplemenskih ribičev.

New Westminster, B. C. — Belopoltni, indijanski in japonski ribiški delavci na reki Fraser so zastavkali v znak protesta proti znižanju cene ribam. Okrog tisoč delavcev štrajka in 700 ribiških ladij počiva.

Plače železničarjev v Avstraliji.

Melbourne. — Vladni arbitražni odbor je določil sledeče plače železniških delavcev: strojevodje \$4.28 do \$5.24 na osem ur dela, kurjači \$3.68 do \$4.16, glavni pomagači \$3.56 do \$4.16, navadni pomagači \$2.04 do \$3.44. Delavnik je 48 ur tednu.

Nameščenci v Detroitu dobili drobtino.

Detroit. — Nameščenci občinske cestne železnice so dobili tri cente povška na uro. Sedanja plača znaša 65 do 73c na uro. Za čezurno delo dobe 5c.

Nameščenci v Clevelandu ne bodo stavkali.

Cleveland. — Cestnoželezniški nameščenci so s 1352 proti 1150 glasovom odklonili predlog stavke. Obenem so sprejeli 5c povška, kar jim je ponudila družba in se podvrgli odloku ohijskega vrhovnega sodišča, ki je izrekel, da je unija nameščenecv nepostavna in vsled tega je mezdna pogodba neveljavna. Nameščenci so izgubili bitko. Družba je uveljavila odprto delavnico.

Zapiranje premogovnikov.

Pittsburgh, Pa. — Pittsburgh Coal kompanija je ustavila delo v nadaljnjih štirih premogovnikih. Vsi rovi te družbe, razen dveh, že počivajo.

Najstarejši rudnik v Angliji zaprt.

London. — Isabella colliery v Garforthu, premogovnik, ki je obratovalo sto let in se smatra za najstarejši rov v Angliji, je bil zaprt zadnji teden. Tristo rudarjev je ob delo.

Čikaške vesti

— Jugoslovanske delegatije konvencije Mednarodne ženske zveze, ki se je vršila pred nekaj dnevi v Washingtonu, so s soboto posetile uredništvo Prosvete. Delegatije, med katerimi je bila tudi Slovenka Alojzija Stebi, bivša urednica socialističnega dnevnika "Zarje" v Ljubljani, so si ogledale vse urade, tiskarno in dvorano S. N. P. J. ter se zelo pohvalno izrekle o naši organizaciji. V razgovoru, ki pa je bil vsled pomanjkanja časa zelo omejen, so delegatije povedale marsikaj zanimivega iz stare domovine in o njihovih vtisih iz Amerike. V Chicago so se mudile štiri dni. V nedeljo so se odpeljale proti New Yorku.

MAGNUS JOHNSON BO GOVORIL V JOLIETU, ILL.

Chicago, Ill. — Na shodu dne 21. junija pričakujejo, da bo kot glavni govornik nastopil Magnus Johnson iz Minnesote. Shod priredi odbor progresivne stranke.

Vesti iz Minnesote

Nov hotel v Duluthu.

Dne 22. in 23. maja se je vršila formalna otvoritev velikega modernega hotela v Duluthu. "Duluth" kakor se imenuje novo poslopje, ima štirinajst nadstropij in je stalo \$2,500,000.

Veliki gozdni požari.

Duluth.—Po vzhodnem delu okraja St. Louis razsajajo veliki gozdni požari, ki segajo v okraj Cook. Promet po mnogih potih in železnicah je nemogoč. Pri gašenju je zaposlenih veliko število mož, ki se prizadevajo, da bi preprečili nevarnost za še večje razširjenje ognja.

Zahteva \$5000 odškodnine.

Na sodišču v Duluthu se pere zadeva radi odškodnine, ki jo neka Binder zahteva od mesta, ker si je polomila dve kosti v desni nogi. Poleg tega je na sodišču tožba za odškodnino \$22,000, katero je vložil Joseph Stern proti Ignacu Pretnarju. Stern toži Pretnarja in njegovo ženo, da sta kriva poškodb, ki jih je dobil, ko je kopal pri njuni hiši in ga je podsolil.

Konkurenca.

Hibbing, Minn. — Časopisje poroča iz dobro informiranih krožkov, da so butlegarji v Hibbingu sklenili znižati ceno svoje mesečine, da bodo uspešno lahko konkurirali svojim bratcem v Chisholmu. Munšajn je padel na \$4 kvart, ampak vseeno pravijo, da je še veliko predrag, kajti v samo štiri milje oddaljenem Chisholmu ga prodajajo že le po dolarju kvart. Šoferji precej dobro služijo na proti iz Hibbinga v Chisholm, dokler je taka razlika v cenah.

Novi vodni rezervarji.

V Hibbingu se ni treba bati pomanjkanja vode, ko so vodno zalogo povečali z otvoritvijo novega rezervarja. Radi hitre rasti mesta Hibbinga je bil nov rezervarj neobhodno potreben.

ZOPET POTRES NA JAPONSKEM.

Okrog 500 mrtvih in 1000 ranjenih; 2000 hiš porušeni.

Tokijo, 24. maja. — Strašen potres, ki je v petek stresel Tojoko in Kinosaki, je usmrtil okrog 500 oseb. Več kot tisoč je ranjenih. Dvatisoč hiš je v razvalinah. Glasovite toplice v Kinosakiju so uničene. Ob času potresa je bilo 600 oseb v kopelih in mnogo je našlo smrt v vodi. Škoda znaša milijone dolarjev.

Vlak in avtomobili ubili sedem dečkov.

Terre Haute, Ind. — Trije dečki v starosti 12 do 15 let so bili v petek povoženi na progi Illinois Central tri milje od Sullivanu, ko so hoteli skočiti na tovrni vlak. Razmosarjena trupla so bila najdena na tiru.

Mt. Clemens, Mich. — Štirje dečki so bili ubiti in trije težko ranjeni, ko se je avto, v katerem so se vozili v petek, prevrnil v graben. Vsi so bili iz Detroitu.

Strelna ubila tri osebe.

Silno neurje, ki je divjalo v četrtki v južnem Illinoisu, je prineslo smrt trem osebam in naredilo veliko gmotno škodo. Strelna je ubila M. D. Kestersona in njegovo ženo Lauro, ko je udarila v voz, na katerem je bil farmar Jos. Richards. Farmar je bil na mestu mrtev, konja sta pa ostala nedotaknjena.

Briand v Rimu?

Rim, 23. maja. — "Sereni" poroča, da je francoski zunanji minister Briand posetil Rim inognito zadnji teden. Briand je bil na konferenci s kardinalom Gasparrijem radi odnosa med Francijo in Vatikanom.

Sto let star rudnik zaprt.

London.—Tristo angleških delavcev je bilo vrženih na cesto, ko je bil zaprt najstarejši rudnik v državi, sto let star rov Isabella.

PREDAL ZA INFORMACIJE.

Los Angeles, Cal. — Banka, ki jo je ustanovila unija krojačev se imenuje Amalgamated Trust and Savings Bank, katere naslov je na 371 W. Jackson Blvd., Chicago, Ill. Za naslov banke v New Yorku se vemo. — Pozdravi!

Uspohi Meštrovličeve razstave

Precejšnje število del je prodanih. Za razstavo se vlada živahno zanimanje.

Chicago, Ill.—Precejšnja vrata del nenavadnega in individualnega kuparja Meštrovliča je bila že razprodana, kar je prišel v Ameriko. Detroiti muzej se pogaja za sedečo marmornato figuro "Premišljevanje," katera je tudi razstavljena v Chicagu. C. R. Crane je kupil bronasti doprski kip predsednika Masarika in njegove žene Alice, kakor tudi bronasti kip kralja Feisala. Sedem najfinjših soh je kupila jugoslovanska vlada, ki jih je posodila za razstavo v tujini. Kipar sam, ki je bil v Chicagu prva dva tedna razstave, je šel v Washington, da je izvršil naročilo za doprski kip Herberta Hooverja.

Predno je zapustil Washington je Ivan Meštrovlič podal svoje mnenje o raznih predmetih. Rekel je, da je že dolgo let gojil željo obiskati Ameriko s svojimi boljimi deli. Rekel je, da njegov narod v Ameriki ve zelo malo o razmerah v Ameriki in da se ne zaveda ogromnih korakih te dežele v zadnjih desetletjih. Amerika ga ni privlačila radi njenega velikega bogatstva, niti radi tega, ker je prekosila vse druge dežele sveta v splošni prosperiteti, temveč ker se je čutil dolžnega naprav njej, kakor je tudi vedel, da je tu ogromno polje za razvoj umetnega kiparstva. Amerika lahko pridobi s preučevanjem evropskih razmer, kakor Evropeji pridobe s študiranjem Amerike. Ta dežela, je rekel Ivan Meštrovlič, je nekaka "nova Evropa," kajti tudi zgrajena je iz starih plemen Evrope. Vse, kar je dobrega v Evropi, Američani razumejo, in mogoče bo velika ustvarjalna sila te dežele tudi zapopadana in cenjena v Evropi.

Priseljevanje na Kubo

Omejitev priseljevanja v Združene države je povečala dotok inozemcev v Kubo.

Na tisoče inozemcev, ki niso mogli dobiti dovoljenja za prihod v Združene države, gre mesto tega v Kubo. Ni verjetno, da bi mnogi izmed njih ostali v Kubi. Oni smatrajo to deželo le kot prehodno točko za lažji vstop v Združene države. Večinoma tam potrpežljivo čakajo, dokler se jim ne ponudi prilika priti v Združene države bodisi zakonitim ali nezakonitim potom. V največjem številu slučajev jih čaka razočaranje.

V zvezi s tem so številke o priseljevanju v Kubo tekom zadnjih treh let dokaj zanimive. Očividno je, da ena izmed posledic omejitve priseljevanja v Združene države je bila ta, da je veliko povečala število potnikov v Kubo. L. 1922 je prišlo v Kubo 25,993 priseljencev, l. 1923 pa 75,461. V samo mesto Havana je prišlo tekom zadnjih treh let priseljencev: l. 1922 — 18,884, l. 1923 — 55,594 in l. 1924 — 54,926.

Kanada je druga dežela, ki jo priseljenici smatrajo za prehodno točko v Združene države. Omenili pa smo že, kako stroge so kanadske oblasti glede prihoda inozemcev in da je za priseljenca jako težko priti v Kanado. S Kubo je drugačna stvar. Kubanski priseljeniški zakon velika ne zahteva in je prav lahko zadovoljiti njegovim določbam.

Določbe kubanskega priseljeniškega zakona.

Kuba ne zahteva, da si mora priseljenec pred vožnjo priskrbiti vizo kubanskega konzula. Niti ne zahteva potnega lista, izdanega od inozemske vlade, in kateri priseljenec spada. Edina izrecna zahteva za vse priseljenice je ta, da mora vsak odrasli priseljenec imeti pri sebi ob svojem prihodu vsaj trideset dolarjev. Osebe, ki očividno niso v stanu vzdrževati same sebe, morajo dokazati, da ne bodo padle na breme javnega dobrodelstva. Priseljenec, kadar pridejo, so baje podvrženi zdravniškemu pregledu. Ni nikake omejitve glede nismencev.

Posebne določbe glede žensk.

Kubanska vlada je čutila potrebo, da omeji in uradi prihajajo

nje priseljenk brez spremstva. Naredba v tem pogledu je stopila v veljavo dne 18. marca 1925. Glasom iste se ženske pod 21. letom ne smejo izkrcati, razun ako se nahajajo v spremstvu očeta ali matere, sorodnika ali zakonitega varuha. Ako jih spremlja kak sorodnik ali pa varuh, morajo pokazati legalizirano pooblaščenje s strani staršev in dokazati sorodništvo oziroma varuštvo spremeljevalca. V vsakem drugem slučaju se smejo izkrcati le z dovoljenjem priseljeniškega komisarja. Ista naredba predpisuje, da poročene žene morajo pokazati primerno pooblaščenje s strani moža; ako mož živi v Kubi, mora priseljeniški komisar potrditi to pooblaščenje.

Te odredbe so bile izdane ne le v začetku Kube, marveč tudi da se prepreči izkoriščanje žensk.

Zaročenke ameriških državljanov.

Marsikateri ameriški državljan, ki namerava poročiti se z inozemko, vprašuje, da li je mogoče in priporočljivo, da pride zaročenka v Kubo v svrhu, da jo tam poroči in potem pripelje v Združene države kot svojo ženo in zato kot priseljenko izven kvote. Nekateri mislijo, da bi se s tem dalo prištetiti mnogo časa in denarja. Ta ovinek se zdi zaželjiv zlasti bivšim državljanom onih dežel, kjer se ameriška naturalizacija ne priznava, kar se tiče oproščanja od vojaških dolžnosti. Ameriški državljan, ki hočejo pripeljati svoje zaročenke v Združene države potom Kube, naj pazno prečitajo gori omenjene kubanske določbe glede žensk, prihajajočih brez spremstva.

Poročni zakoni v Kubi.

Tudi nekatere druge zakone treba jemati v poštev, zlasti kubanske poročne zakone. Po istih je jako težko poročiti se, ako nista zaročenca stanovala vsaj dve leti v Kubi. Tamošnji civilni zakonik določa, da v slučaju inozemcev, ki nista stanovala dve leti v Kubi, treba dokazati potom primernega dokumenta, izdanega od pristojne oblasti, da v oni deželi, kjer sta stanovala tekom dveh predhodnih let, so bili oglasni predpisani oklice. Neka naredba od l. 1900, ki je še vedno v veljavi, nekoliko olajšuje to zahtevo; ako namreč inozemca predložiita občinskemu sodniku zadovoljiv dokaz, da v oni deželi, kjer sta stanovala tekom dveh predhodnih let, ni treba oklicev, se dovolj poroka tudi brez istih.

Kako naj se vzadostli kubanskim predpisom?

Poročni zakoni v Združenih državah ne predpisujejo nikakih oklicev. Nekaj, kar je najbližje prehodno naznanilo o nameravani poroki, kakršno je predpisano v deseterici zveznih držav, namreč v šestorici new-englandskih držav, v New Jersey, Delaware, Georgia in Wisconsin. Treba namreč v teh državah čakati največ pet dni do poroke. Dočim oseba, ki se hoče poročiti v Kubi, seveda ne more rabiti poročne licence, izdane v Združenih državah, vendarle posest take licence dokazuje, da je dotičnik vzadostlil zakonom svoje države. Ni pa mogoče dobiti v to svrhu poročne licence v državah New Jersey in Wisconsin, kjer zakon zahteva, da morata obe stranki skupno priti na urad, ki izdaja licence. Morda bi se dotičniku v takem slučaju izdala uradna izjava, da je priglasil svojo predstoječo poroko. Na newyorškem generalnem konzulatu republike Kube, kakor tudi na drugih konzulatih si dotičnik lahko priskrbi "affidavit" v španščini, v katerem se navaja, da li je izjavitelj v starosti, ko se lahko poroči, in da li je vzadostlil predpisom glede oklicev (oziroma poročnim predpisom onih držav, kjer ni oklicev). Na kubanskem konzulatu so izjavili, da občinski sodniki v Kubi, ki so edini vpravičeni izvrševati poročni obred, bodo smatrali tak "affidavit" kot zaostno dokazilo.

Ženska na drugi strani bo imela več težko, da si priskrbi dokumentarne dokaze o tem, da je doma vzadostlila predpisom glede oklicev. Večinoma evropske države zahtevajo oklice in nekeje so predpisali v tem pogledu precej komplicirani. Ali bržkone se da stvar zlahka urediti, ako se nevesta pred svojim odhodom obrne na pristojno domačo oblast.

Ako se ženin in nevesta srečata v Kubi in oba imata take dokumente, ne bo bržkone nik

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1905.

Podporna Jednota

Ljubljana, 17. junija 1907.
v drжавi Illinois.

GLAVNI ŠTAN: 3637-39 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Cankar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

Martin Zelesnikar, predsednik, Box 276, Harborton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Be-nington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chi-cago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHDONJE OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Zurko, RFD, 2, Box 114, West Newton, Pa. Anton Šular, Box 104, Gross Kana, za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinadale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitelni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI — Korepondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, so vrli takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORNE SR NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVAHI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohbe se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgorej.

Vsi prizivi na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: Martin Zelesnikar, Box 276, Harborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

kih težkoč za njuno takojšnjo poroko. Vendarle bi se tako potopjanje dalo nasvetovati le v izjemnih slučajih. Sodeč po poročilih a Kube, so tamošnjie razmere jako neugodne. Vse poln-je tam priseljencev, ki upajo priti od tam v Združene države. Stanovanjske razmere so popolnoma nezadostne. Vse mogoče vrste brezvestnežev prežijo na priseljence. Brezdvomno ni to najboljši kraj, kamor poslati ženske brez spremstva.

Poroča potom pooblastila.

Kubanski zakon dovoljujejo poroke potom pooblastila (by proxy), t. j. poroke, pri katerih se ena izmed strank daje v svoji odsotnosti zastopati potom pooblaščenca. Take poroke pazni-so veljavne v Združenih državah in ameriški priseljeniški zakon ne daje takim ženam pravice do izvenkvotne vize. Pred kratkim je neka newyorška novina poročala o zanimivem slučaju v tem pogledu. Neki prebivalec mesta New York je hotel prištediti si na času s tem, da je naprosil prijatelja na Kubi, naj ga zastopa pri poroki z njegovo zaročenko. Ko je nevesta šla k ameriškemu konzulu, da dobi izvenkvotno vi-zo, ji je ta povedal, da po naših zakonih ona ni žena ameriškega državljana. Na to je ona pisala ženinu, naj pride sam, da se po-ročna ceremonija zopet izvrši v njegovi prisotnosti. Ali kubanski magistrat ni hotel izvršiti zopet-nega poročnega obreda, kajti o-sebe, zakonito poročene, se ne morejo zopet poročiti. Končna rešitev iz zagate ni znana.

V prihodnjem članku hočemo poročati o raznih goljufijah, ki so se odkrile v pogledu porok, kakor tudi opisati težavne razme-re, pod katerimi mnogi prisel-jenci živijo v Kubi.—F. L. I. S.

Pridobivajmo lasno vitamine

Piše H. N. Bundesen, zdravstvo-ni komisar mesta Chicago.

Ni tako dolgo tega, ko so zdravstvena glasila in časopisi začeli objavljati članke, ki se ti-čejo hrane, katere vsebuje naj-več vitaminov. Vsakdo v šoli, doma, v tovarni in na cesti je pričel spoznavati veliko vred-nost vitaminov v odporu proti raznim boleznim, katere izvir-ajo radi pomanjkanja potrebne življenske snovi.

Uvedenih je bilo precej pre-učevanj radi vitaminov. Znanst-veniki so pronašli, da ima neka-terito sadje kakor zelenjava v iz-obilici tri znane vrste vitam-i-nov; a drugi pa ali so v dotični hrani zelo ubožni, ali pa jih je sploh zelo malo.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (April 30.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav-ljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstav-ljen vled napačnega naslo-va, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi na-slov.

Naši zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi za-stopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.00 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ci-cero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol le-ta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo same 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sa-mi pošljete na naslov:

UPRAVIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

A. L. Kuprin:

Razžaljenje

(Resničen dogodek.)

Naj preidem k navdahnjenju! Gotovo ste imeli priliko, častita gospoda, čitati o tatvinah, nadnaravnih po svoji zasnovi in izvedbi? V novinah jim dajejo v rubriki dogodkov navadno naslovo: "grandiozna tatvina" ali "genijalna lopovščina" ali "spreten čin zlikovcev". Ob takih prilikah buržoazni rodbinski očetje širijo roke in kličejo: "Kako žalosten pojav! Ako bi se iznajdljivosti teh odpadnikov, njihovo čudovito poznanje ljudske psihologije, njihovo obvladovanje samega sebe, njihove nedosegljive igralske zmoglosti — ako bi se vse to usmerilo v dobro stran! Koliko bi lahko koristili ti ljudje domovini!" — No, že davno je znano, velečlenjeni gospodje, da je ustvaril nebeški stvarnik buržoazne rodbinske čute zato, da govore take običajne fraze in neokusnosti. Včasih se mi pripeti

— veste, mi, tatje, smo sentimentalni, — občudujem kje v Aleksandrovskega parku ali na morski obali krasen zaton solca. In vedno sem že vnaprej uverjen, da poreče kdo v moji bližini s povdankom: "Pa naj naulka tako umetnik, nihče in nikoli ne bo verjel!" — Teda se obrnem in vidim kajpada samozadovoljnega, rejenga rodbinskega očeta, ki se raduje nad svojo lastno neumnostjo, dočim je izrekel tujo. Kar pa se tiče ljubezne družbe, gleda nanjo buržoazni rodbinski oče kot na pečena purana: odtrgal si si masten košček, jej ga lepo počasi kje sam zase in hvali Boga. Sicer pa ne gre za to. Sovraštvo do neokusnosti me je spravilo od predmeta, in prosim, da mi oprostite odvisne besede. Hotel sem reči, da genij in navdahnjenje, čeprav bi ne bila uporabljena v korist pravoslavne cerkve, kljub temu ostaneta redki in lepi stvari. Vse napreduje in tudi kraja ima svojo stvariteljsvo.

Naposled naš obrt nikakor ni

tako lahek in vesel, kakor bi se to zdelo na prvi pogled. Zahteva dolgotrajne skušnje, neprestane vaje, počasnega in mučnega treniranja; obsega stotine gibčnih, previdnih trikov, nedostopnih najbolj spretnemu glumaču. Ker pa ne maram pred vami samo besedičiti, napravim takoj pred vami nekoliko poskusov. Zastran izvajalec ste lahko brez skrbi. Vsi mi se sedaj nahajamo v zakonski prostosti in, dasi nas kot navadno opazujejo in pozna vsakega posameznika in dasi naše fotografije krasi albume vseh policijskih uradov, vendar se nam znanekrat ni treba skrivati pred nikomur. Ako pa spoznate kdaj pozneje koga od nas pri drugih okoliščinah, vas prosimo še prav posebno, da postopate vedno v skladu s tem, kar vam velewa profesionalna dolžnost in državljanske obveznosti. Mi smo pa sklenili v zahvalo za vašo pozornost proglasiti vašo osebnost lastnino za nedotakljivo, jo obleči v tatvinski tabu. Toda k stvari.

Govornik se je okrenil in napovedal: — Sisoj, Veliki, prosim. Ogromen, sključen možak, z rokami do kolen, brez čela in brez vrata, podoban zaspanemu semanjekemu Herkulu, je stopil naprej. Topo se je nasmihal in od zmedenosti praskal levo obrv. — Saj tu ni česa napraviti — je rekel hripavo. No, zanj je jel govoriti gentleman v peskasti obleki, obrnivi se k zboru: — Velečlenjena gospoda! Pred vami stoji eden izmed častitih članov naše organizacije. Po specijalnosti je vlomljevalec skrinj, železnih blagajn in drugih shramb denarnih znakov. Pri svojem večernem poslu se včasih za taljenje kovine poslužuje električnega toka od naprave za razsvetljavo. Škoda, da tu nima na čem pokazati najboljših točk svoje umetnosti. Vsaka vrata z najbolj komplicirano ključavnico odpre brezhibno. No, ta-le vrata so najbrž zaklenjena? Vsi so se okrenili k vratom, na katerih je visel tiskan napis: "Vstop za kulise je nezaposlenim osebam strogo prepovedan." — Da, ta vrata so očividno zaklenjena — je potrdil predsednik. — Imenitno. Sisoj Veliki, bodite tako prijazni! — Saj to ni nič — je rekel velikan leno in prezirljivo. Pristopil je k vratom, jih najprej previdno potresel z roko, potem potegnil iz žepa nekaj majhen bliščeč instrument, napravil z njim sklonjen h ključavnici nekoliko skoraj neopaznih gibov in naenkrat vzravnal se, odprl vrata hitro in neslišno. Predsednik ga je opazoval z uro v rokah: vse skupaj ni trajalo več kot deset sekund. — Hvala, Sisoj Veliki, je vljudo dejal gentleman v peskasti obleki. — Lahko odidete na svoje mesto. Toda predsednik je izpregovoril nekoliko nemirno: — Oprostite. Vse to je zanimivo in zelo poučno, toda... povejte, ali je obsežna v profesiji vašega spoštovanega kolega tudi umetnost zaklepanja vrat? — Ah, mille pardons! — se je v naglici priklonil gentleman. — Na to nisem pomislil. Sisoj Veliki, bodite tako dobri... Vrata so bila takisto v hipu spretno in neslišno zaklenjena. Spoštovani kolega se je zibaje in nasmihaje vrnil k svojim tovarišem. Sedaj bom imel čast pokazati vam umetnost našega tovariša, ki se peča z žepno tatvino po gledališčih in na kolodvorih — je nadaljeval govornik. — Je še zelo mlad, toda po njegovem finem delu boste do gotove mere lahko presodili, kaj se lahko iz njega še razvije pri nekoliko pridnosti. Jaša! Temnopolt mladenič v modri svileni srajci in lakastih škornjih, podoban ciganu, je ležerno stopil naprej in obstal blizu govornika igraje se s tvezmi pasu in veselo mežikaje z velikimi predznimi črnimi očmi z žolto belino. Gentleman v peskasti obleki je rekel prilizano: — Gospoda... primoran sem prositi... ali bi se ne hotel kdo izmed vas... posoditi za majhen poskus? Zagotavljam vas, da bo to samo primer, takorekoč, igra. In premeril je z očmi gledalce. Mali, debeluhasti, kot hrošč črni človek je stopil izza svoje mize. — Na uslugo sem! — je rekel smejačo. — Jaša! — je pokimal z glavo govornik. Jaša je pristopil tik k advokatu. Sedaj mu je visel na levi, skrčeni roki blesteč, svilen, rožast šal. — V cerkvi na primer, ali, recimo, v buffetu v gledališču ali v cirkusu... je začel s sladko naglico — takoj vidim: tu gre frejer... oprostite, gospod, tudi vi ste tak frejer — to ni nič žaljivega. Zakaj frejer je bogat gospod, ki je dostojen in ničesar ne sluti. Najprej: kakšne predmete lahko ima? Predmeti so zelo raznovrstni. Navadno najprej ura z verižico. In zopet — kje? Nekateri jo nosijo v zgornjem žepu telovnika — tule, nekateri v spodnjem — tule. Denarnica pa tudi skoraj vedno v blažnih žepih. Potem — doza za cigare. Kajpak, najprej pogledaš, kakšna je: zlata ali srebrna z monogramom, za usnjenjo pa kdo bi se mazal, ako daš kaj nase? Doza je lahko v sedmih žepih: tu, tu, tule, tam in tam. Kajne? Glede na to tudi postopa.

Ko je to govoril, se je mladi tat nasmihal, bliakal z očmi naravnost v oči odvetniku in z naglimi, spretnimi kretnjami desne roke kazal na razne kraje v njegovi obleki. — Tudi obrne lahko nase pozornost igla tu-le v kravati. Vendar si je navadno ne prisvajamo. Sedaj je že tako, da redko kakšen možki nosi prave kamenčke. In jaz pristopim. Takoj se obrnem nanj vljudo: gospod, dovolite, da si prižgem cigareto, ali še kaj, skratka začnem pogovor. In kaj je prva stvar? Prva stvar je, da mu gledal naravnost v zenice, tako-le, delujeta pa samo dva prsta, ta-le in ta-le. Jaša je dvignil do svojega obraza oba prsta desne roke, kazalec in sredinec, in gibal ž njimi. — Ste videli? Ta-le dva prsta torej igrata vso muziko. In kar je glavno, pri tem ni ničesar čudovitega: ena, dva, tri — in gotovo je! Vsak pameten človek se čisto lahko nauči. In to je vse! Čisto navadna stvar. Klanjam se. Tat se je lahko obrnil, da bi odšel na svoje mesto. — Jaša! — je s povdankom in mnogoznačilno izustil gentleman v peskasti obleki. — Jaša! — je ponovil strogo. Jaša se je ustavil. Kazal je advokatu hrbet, vendar je najbrž o nečem zgornjo spraševal z očmi svojega predstavnika, ker je le-ta mršil obrvi in zanikalno zmaheval z glavo. — Jaša! — je ponovil tretjič z izrazito grožnjo. — Eh! — je nevoljno vzkliknil inladi tat in se nerad zopet okrenil advokatu. — Kje pa je vaša urica, gospod? je dejal nato s tankim glasom. — Ah, se je spomnil advokat. — No vidite, sedaj pa "ah!" — je nadaljeval Jaša očitačjo: — ves čas ste zrl na mojo desno ročico, medtem sem jaz z levo ročico izoperiral vašo urico. Glejte, ravno s temale prstoma. Izpod šala. Zato ga tudi nosimo. Ker pa imate verižico, ki ni dosti vredna vrvice, najbrže v spomin od kakšne punčke, urica je pa zlata, sem vam verižico pustil za spomin. Izvolite — je pristavil z vzdihom in mu pomolil uro. — To je pa bilo spretno! — je rekel zmeden odvetnik. — Niti zapazil nisem. — S tem se pečamo — je pripomnil Jaša ponosno. Neprislijseno se je vrnil k svojim tovarišem. Govornik je med tem srknil iz kozarca in nadaljeval: — Sedaj, častiti gospodje, vam sledeči izmed naših sotrudnikov pokaže nekoliko navadnih kvartopirskih obratov, ki se uporabljajo na sejnih, parnikih in železnici. S pomočjo treh kart, n. pr. z damo, asom in šestico, vam prav z lahkoto... Sicer pa so vas nemara utrudili ti poskusi, gospoda? — Nikakor; to je zelo zanimivo — je ljubezljivo odvrnil predsednik. — Rad bi samo vprašal, ako se vam seveda moje vprašanje ne bo zdelo neskrnomno, kakšna je vaša specialnost? — Moja... hm... zakaj neskrnomno?... Jaz delam v velikih trgovinah z briljanti, drugo moje poprišče pa so — banke — je s skromnim usmevom odgovoril govornik. — Ne mislite, da je moj obrt lažji od drugih. Naj omenim, da govorim štiri evropejske jezike: nemško, francosko, angleško in italijansko, ne vstevši seveda poljskega, maloruskega in židovskega. Torej, gospod predsednik, ali naj nadaljujem demonstracijo? Predsednik je pogledal na uro. — Žalibog, imamo malo časa, je dejal. — Ali ne bi prešli na bistvo naše zadeve? Tembolj, ker so nas poskusi, katerim smo bili priča, v zadostni meri uverili o

spretnosti vaših častitih sodržav. Kajne, Isak Abramovič? — I, seveda, popolnoma! — je pritrdil rade volje advokat-karaim. — Pa dobro — je dejal ljubezljivo gentleman v peskasti obleki: — Grafik — se je okrenil h kodrastemu plavalasu, podobnemu markeju na praznični dan — spravite svoj trojček, ni nam več potreben. Ostalo mi je, gospoda, še nekoliko besed. Sedaj, ko ste se prepričali, da je naša umetnost, čeprav ji ni dano prosvetljeno pokroviteljstvo visokih oseb, vendarle umetnost; ko se nemara strinjate z menoj, da zahteva ta umetnost mnogo osebnih lastnosti razen truda, opaznosti in neprijetnih nesporazumov — boste, upam, tudi verjeli, da se je mogoče strastno navezati na našo umetnost in jo — dasi je to tudi čudno na prvi pogled — ljubiti in spoštovati. Sedaj pa si predstavite, da dobi naenkrat izvesten, nadarjen pesnik, čigar legende in poemi dičijo najboljše naše žurnale, da dobi naenkrat naročilo, naj napiše po tri kopejke za vrstico in pri tem s polnim podpisom v verzih reklamo za cigarete "Jasmin". Ali pa da obdolže naenkrat koga od vas, blestečih in znamenitih odvetnikov, da se obrtoma pečate z lažipričevanjem v zadevah za ločitev zakona ali da pišete po zakonitih krčmah vloge na mestnega načelnika za izvoške. Seveda, vaši sorodniki, prijatelji in znanci tega ne bodo verjeli, toda govorica vam je že zagrenila življenje, da preživljate mučne minute. Sedaj pa si predstavite, da grozi taka sramotna, neznoosno od koga lansirana kleвета ne samo našemu dobremu imenu in mirnemu prebavljanju, ampak ogroža našo svobodo, naše zdravje, celo naše življenje. (Konec prihodnjic.)

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

"Jaz moram gledati, da svojo obitelj, svoje otroke pošteno preživim!" je dejal.

Z Bastonom sta bila zdaj spet razdvojenata. Ta mu je nekč v obraz rekel, da je neznačajen, in celo piljnil predenj, a učitelj ni storil drugega, nego da se ga je poslej izogibal. Bil je prepričan, da bi se ponosni načelnik požarne straže ravno tako prelevil, če bi se mu ponudila ugodna prilika, in če bi imel pričakovati kaj koristi od tega. Sicer pa ni bilo v Poljanah nič redkega, da je postal kdo kar čez noč iz klerikalca liberalca, ali pa narobe. Bilo je mnogo celo takih, ki so tekom nekaj tednov že opetovano izpremenili svojo politično barvo. In nič jih ni bilo sram radi tega. Ravnali so se v tem oziru natančno po vzgledu velikih politikov...

Kot prodajalko in natakario pa je bil gospod Rajmund nastavljal svojo nečakinja, po kateri je bil pisal nekam — lepo dekle, o katerem ni moglo biti dvojbe, da bode imelo privlačno silo...

In zdaj se je začelo v Poljanah ono veselo, šumno življenje, ki je znak brezskrbnosti in lahkomišelnosti. Denar za blago je posojevala osrednja hranilnica, ljudje pa, ki so bili postali udje konsumnega društva, so kupovali in pili, kar se je dalo.

Dočim je župnik pred kratkim še priporočal treznost, je veljal zdaj največ v njegovih očeh tisti, ki je v konsumnem društvu najbolj za vino dajal. In tudi sam si ga je privoščil. Sicer ga prej tudi ni stradal, a piti ga v veseli družini, je vendar prijetnejše nego po skrivnem doma. Gospod Rajmund je bil zdaj spet v svojem elementu. Dobra volja ga je zdaj malo-kdaj zapustila...

Najmanj pa mu je kalilo veselje to, da je bilo novo društvo nov povod za prepir, jezo in sovraštvo... Počutil se je jako dobro, in kar nič mu ni grenilo razkošnega uživanja to, da so ga trgovci in gostilničarji, katerim je bil napravil z novim društvom velikansko škodo, trgali po časopisih ter mu očitali včasih jako nelepe stvari. Bil je dobro zavarovan zoper take napade. Bilo mu je treba reči: "Iz vas govori maščevalnost!" in stal je čist pred svetom...

IX.

Prišel je bil spet zlati maj s svojim čarom, s svojo milobo, s svojim pestrim cvetjem in mamečim vonjem, s svojimi mehki sapami in sladkim ptičjim petjem...

V Poljanah so obhajali šmarnice. To Marijino slavo je bil uvedel gospod Rajmund, in to je bilo nekaj, česar mu ni zameril nihče. Prednik njegov, že postaren in kolikor toliko tudi betežen mož, si ni mogel natvesti še tega bremena, zato pa so bili gospodu Rajmundu vsi Poljanci — tudi taki, ki se z drugimi njegovimi novotarijami niso strinjali — naravnost hvaležni, da je storil on to.

Ni treba biti človeku takemu entuziastu, kakor je bil oni gorenjski mešan, ki je vzkliknil, ko so povzdigovali Edisona radi njegovih čudovitih iznajdb: "Kaj bo ta! Tisti je bil tič, ki je šmarnice iznašel!" — ni treba biti človeku baš takemu entuziastu, da mu prekupi srce mogočnih čuvstev spriče te lepe Marijine slavnosti...

Kadar je cerkev takisto natlačeno polna, da se tiči glava glave — kadar je obrnjenih sto in sto pobožnih obrazov v Marijin s svečim, duhtečim cvetjem preobložen oltar — kadar je zamaknjenih nebroj svetlih, zaupajočih oči, v milo, na od solčnih žarkov ozarje, lica Deve božje — kadar v mogočnih akordih donijo orgle raz kor in se razlega kakor iz enega grla ter odmeva veličastno od cerkvenih sten in obokov: "O prosil, o prosil, Marija za nas!" — tedaj ne more ostati hladno nobeno čuteče srce, in če je sicer tako indiferentno za svete stvari. Neka blaženost napolni človeku prsi, kadar čuje iz dna srca prihajajočo Marijino pesem, pa naj bodo besede še tako preproste, bodi melodija še tako enostavna, in rad se vdaje tej blaženosti.

V Poljanah ni bila cerkev pri nobenem cerkvenem opravilu tako polna kakor pri šmarnicah. K šmarnicam so zahajali radi klerikalci in liberalci, in iz liberalnih in klerikalnih ust se je glasila iskreno pesem Mariji na čast. Pesem je blažila srca, in ona kruta strast, ki jih je razjedala sicer, se je umaknila, je ponehala za nekoliko trenutkov med Marijino slavnostjo...

Sicer je župnik pred litanijami stopil tudi na prižnico, a tu na srečo ni imel on besede. Čital jim je iz knjige lepe, na Marijino čudotvornost nanašajoče se povesti, in radi so ga poslušali vsi brez razločka...

Ob nedeljah so nadomestovale šmarnice popoldnansko službo božjo.

Bilo je predzadnje nedeljo majnika meseca, ko je Manica po končanih šmarnicah na nagih kolenih klečala na kameniti stopnici pred Marijinim oltarjem. Bila je izmed vseh deklet, katere so bila vpisana pri "deviškem društvu", edina, ki se ji prvotna ognjenost ni bila še prav nič ohladila. Pri njenih vrstnicah je pojemale pobožnost v gorečnost. Prepustile so ji v tem radovoljno prvenstvo...

Tudi tisto nedeljo je molila še, ko se je bila cerkev že davno izpraznila, ko ni bilo že žive duše več notri. Bila je tako vtopljena v pobožne misli, da niti zapazila ni bila, da je sama. Sklenjene roke je dvigala kvišku liki angel tam pred Najsvetjšim v velikem oltarju, njene oči pa so neprenehoma strmele v dražestno podobo Kraljice božje, katere nebeško telo je odeval moder, z zlatimi zvezdami posut plašč. Skozi barvana cerkvena okna prodirajoči solčni žarki so vztrepetavali zdaj na njenem životu, zdaj na njenem obrazu, in Manica se je zdelo, kakor bi bil ta život oživel, kakor bi se gibal... zdelo se ji je, kakor bi Marija dihala, kakor bi se ji s svojega prestola prijazno smehljala...

Sveta tišina, ki je vladala v hramu božjem, je vplivala čudovito nanjo. Bila je kakor hipnotizovana. Vsi udje so ji mrlji v sladki, nepopolni otroplosti — bilo ji je, kakor bi ne bila več na zemlji, kakor bi jo bila božja Porodnica dvignila k sebi v nebeške višave.

Kdo ve, koliko časa bi bila strmelja še tako, odmaknjena zemskemu življenju, če bi ne bil stopil v cerkev cerkovnik ter začel pospravljati. To jo je vzdramilo iz prijetnih sanj. Vstala je in odšla s sladko zavestjo, da je bila spet najzadnja v cerkvi...

Pred cerkvenimi vrati pa je trčila z župnikom vkup.

"Kaj, šele zdaj greš iz cerkve? ... Saj so šmarnice že pred eno uro minile! ... To je lepo, Manica, da si še vedno tako pobožna! ... No, le pojdi z menoj! ... Dobil sem nove podobice in hočem ti dati eno za to, da si tako pridna! ..."

In vrnil se je proti svojemu stanovanju, Manica pa je šla vsa srečna za njim...

Okna v župnikovih sobi so bila nekoliko zastrita, in prijeten somrak je bil v njej.

Župnik seže v predalček male namizne omarice ter privleče venkaj tri zavojčke podobice.

"Sedi!" veli deklici, pokazavši s prstom na divan, pred katerim je stala lepo izdelana, štiroglasta mizica.

Manica uboga, obotavlja se nekoliko, kajti zdelo se ji je preveč časti. Župnik pa sede poleg nje ter začne razprostirati podobice po mizi.

"Oh jej, kako so lepe!" je vzkliknila Manica z nedolžnim veseljem.

"Kaj ne da? ... No, le izberi si, katero hočeš!" In razkazoval ji je še dalje vsakovratne svete sličice, pri tem pa se ji je bil približal tako, da so se njeni mehki rumeni lasi dotikali njegovega lica, in da je čutil njeno gorko sapo...

Manica je trepetala po celem životu, a vedela ni, zakaj. Neka tesnoba se je lotevala njene srca... toda vse njene misli so se vrtele samo okoli tega, da bi si izbrala lepo, a vendar ne tako dragocene podobice, da bi ji mogel očitati župnik nesramnost...

Odločiti se ni mogla dolgo, in župnik ni imel, kakor je bilo videti, nič zoper to, da se je tako mudila. Smehljaje jo je gledal in brskal je z desnico po podobicah, dočim je bil položil levo na njeno ramo, kakor bi se bal, da bi mu prehitro ne vstala. Pogled mu je zastal zdaj na cvetočem obrazu dekličinem, zdaj na njenih kipečih prsih, ki so se v enakomernih presledkih dvigale in padale... Včasih se mu je zganila roka, ki mu je počivala na njeni rami, in pri takih prilikah jo je vselej še nekoliko teaneje privil k sebi. Bilo mu je dobro poleg toplega telesa mladega ženskega bitja, in bil je premalo močan, da bi se bil uprl slastem, katere je občutilo njegovo srce v bližini krasnega dekleta... Kar privzdigne deklica glavo ter mu pokaže s prstom podobico, katero bi bila rada imela. Njen pogled je bil tako mil, tako nedolžen, da se je gospod Rajmund hipoma iztreznil. Bilo ga je sram, začutil je kes v svojih prsih in hitro je vstal s svojega sedeža... Mahnil je parkrat nervozno z rokami okrog sebe, potem pa pripomnil:

(Dalje prihodnjic.)

Zabasanost.

Velik del telesnih bolezni lahko zasledimo do zaprtja. To stanje ne zanemarjajte.

Severa's Balz

Je neprecenljiva pomoč v takem stanju želodčne in prebavne neurednosti in zaprtja. Sijajna tonika za oslabele ljudi.

Cena 50c in 85c.

Poskusite najprej pri ljekarju.

W. F. SEVERA CO.

CEDAR RAPIDS, IOWA

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja Jozef Kosmač. Prišel je iz Nemčije leta 1920 in sicer v Gary, Ind. Cenjene čitatele prosim če je kateremu znan naslov njega, da ga opozore na ta oglas, ako bo sam čital naj se nemudoma javi na spodnji naslov svoji prijateljici Francijki Omerzel, ki je tudi prišla v Ameriko 10. aprila, 1925 k svoji hčerki in zetju. Frank Kukovic, 1554 Sobieski street, La Salle, Ill. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

VABILO NA PLESNO VESELICO

katero priredi

SLOVENSKA MAXHOM GODBA

dne 29. maja, 1925, v petek zvečer,

v Slov. Delavskem Domu na Maxhom-Johnstona, Pa.

Uljudno vabimo rojake in rojakinje domače, iz bližnje in daljne okolice, da nas posetijo v obilnem številu. Za suha grla in prazne želodce bo vsestransko dobro poskrbljeno.

Igrala bo Slov. Maxhom Godba pod vodstvom g. Joseph Rogelna.

Vstopnina za moške 50c, za ženske brez spremstva 25c. Na svidenje pri veselici kliče in vabi ODBOR!